

A' ROMAI TSASZARI ES AP. KIRALYI FELSEG-
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indúlt BÉTSBÖL Szeredán 17. Septemberben 1788.

A' Fő-hadi-tanáts' jelentései így vagynak:

(**)

A z Erdélyi Tábor Szállásáról Talmátsról Sept. 3-dikán költ: Generál Rall jelenti, hogy az Ojtozi kapunál álló Sergeinket Sept. 1-sőjén az ellenség igen nagy számmal meg-támadta; harmad-fél óráig a' miéink ellent állottak, de a' nagy erő-től nyomattatván azután hátra húzták magokat: az ellenség pediglen a' mi Kontumátsunk mellett Tábo-ra szállott. Ezen tsata iránt bővebb tudósítást várunk. — A' Gémesi és Bózzai kapunál-is ismét

mutatta magát az ellenség; de még eddig azokon semmi nevezetes nem történt. — *A' Bánátusi Tábor szállásáról Fenesről Sept. 6-dikán költ:* „Sem az ellenségnek, sem a' mi Bánátusi Táborunknak fekvése a' múlt jelentéstől fogva ezen napig nem változott. — *A' Pántsovában álló Generálmájor Lilien* jelentése szerént, az ellenség *Kullisch* Várát el-hagyta, minek-utánna a' Várnak régi kő-falából alája ásás által két darab le-döntetett volna; a' Szemendriánál fekvő Táborjokot-is a' Törökök fel-szedték, kunyhoikat el-égették, a' Szemendrián hátul lévő hegyen által költöztek, és így azon egész vidéket el-hagyták. — Ő Felsége az Illyriai Határnokok Kapitány-nyát *Mahovátzot*, a' Veteráni Barlangban véghez vitt vitézségéért, azon Regementben Májorrá tette.

A' Dubitzánál fekvő Táborból Sept. 5-dikén költ: „Hogy a' Tóth-országban lévő Generál Gróf *Mitrovszki*, a' Horváth-orzági Táborral edgyezőleg dolgozhassék; ezért ő Felsége az említett Generált, Generál Báró *Laudonnak* keze alá rendelte. — *A' Koszarátsi hegyeken táborozó Trávnnyiki Basának* nyughatatlanítására, Feldm. Báró *Laudon* Aug. 28-dikán, Generál *Mitrovszkit* el-küldötte, hogy a' Száván egy hidat tsináljon, olyan helyen, a' hová a' Török *Grádiskai* ágyuk el-nem szolgálnak; azon hidnak végeit Sántzokkal erősítse-meg; és azon olykor által-menvén, a' *Grádiska* mellett fekvő Török Táborra rá-ülsön. Mihelyt ezen hid el-készült, mingyárt a' Generál *Mitrovszki* rendeléséből Septemb. 1-sőjén Obester *Kvosdánovits* 4 osztály gyalogsággal, és 150 Szabad-sereghez tartozó Bosnyákokkal útnak indult: itten az előljáró Serget vezette a' *Grádiskáner*

diskáner Májor *Bréschern*, ezen említett Serget nyomba követte a' *Gyulai Sámuel* Regementjebéli Oberflájdinánt *Pongrátz* ugyan 3 osztállyal és némely Szabad-fergefekkel. Altal-menvén ezek a' hidon, 8 óráig tett útozások után, Sept. 2-dikán Obester *Kvosdánovits* az ellenség Táborát, mely mintegy 700 Spáhifok által őriztetik vala hátulról, megtámadta; ugyan azon időben Oberflájdinánt *Pongrátz* Grádiska Várán fellyül ezen Tábornak edgyik szárnyára ütött: a' Törökök igen vakmerő-képpen ellent-állottak, Obester *Kvosdánovits* ellen 3-szor, az Oberflájdinánt ellen pediglen 4-szer ujjították-meg a' tsatát; de a' mi Sergeink olyan derekason megtartották a' rendet, hogy nagy erővel-is a' Törökök azt sohólt meg-nem bonthatták, e' szerént mindkét részről nagy állhatatossággal viaskodtak mindaddig, mig végre a' Törökök minden-felől visszaveretvén meg-futamtattak. A' tsata helyén 50 Törökök maradtak halva, ezen-kivül a' *Scharanliai* Basa-is, a' kinek keze alatt két ló-fark Zászlók valának, el-ejtetett; sokan közüllök sebeket vittenek-el: a' Basának Sátora, fegyverei, lovai, az egész Török Táborral edgyütt a' mi katonáinknak általengedettek préda nyereségül. Részünkről estenek-el tsak 4, sebesültek 7, és el-fogattak 5 köz-legények. Generál Gróf *Mitrovzki* nagyon meg-ditsérte ezen két elől-járókat *Kvosdánovitsot* és *Pongrátzot*, nem külömben Májor *Bréschernt*-is. — Ezen részünkről szerentséfen történt tsata által, el-érte Feldm. Báró *Laudon* a' *Travnyiki* Basa iránt való szélját-is; mert ezen Basa meg-értvén, hogy a' Grá-

diska mellett lévő Sergeik meg-verettek, maga Tá-
 Táborát fel-gyújtatván, Sergeinek egy részével Bá-
 nyaluka-felé el-takarodott: más részét pedig az
 Adjutántjának keze alatt Predor-felé küldötte. —
 Török Dubitzának kö-falai mióta a' mi hatalmunk
 alá estenek, ismét a' mennyiben lehet földoztatnak;
 hogy avagy csak egy Batationt lehessen beléje öri-
 zetre tenni. — *Az edgyesült Táborból Jassiból Sept.*
4-dikén költ: Minek-utánna a' Generál *Splényi* keze
 alatt lévő Tábor Hertzeg *Kóburg* által meg-szaporitta-
 tott volna, Aug. 30-dikán tett rendelése-szerént *Sztro-*
jestiből meg-indult, és még azon napon *Onestiig* elő-
 mozdult; ugyan azon időben az *Erdödi* Húszárok
 Oberflájdinántja *Képiró* mintegy ezer főből álló Se-
 reggel *Herlenből* meg-indulván, *Beletsestihez* érke-
 zett, a' hol mintegy 7-ezerből álló Török Seregre
 talált, kik ottan Táborba valának szállva. Az O-
 berflájdinánt *Képiró* ezt látván, mingyárt küldött
 Generál *Splényihez* segítségért, de minek-előtte a-
 zon segítség meg-érkezett volna, Aug. 31-dikén ko-
 ránt reggel a' Törökök az Oberflájdinánt *Képiró*
 Húszárjaira rá-ütöttek, azt minden-felől körül-venni
 igyekeztek és dühösen ostromolták: az *Erdödi* Hú-
 szárok azon fokkal számofabb ellenségnek olyan
 vitézül ellent állottak, hogy az ő rendjeket a' Tö-
 rökök tellyességgel meg-nem bonthatták; sőt vala-
 hány felől a' Törökök őket meg-támadták, minden
 felől ő általok vízfza-verettek. Már kilentzedikszet
 ujjították vala-meg a' Törökök a' tsatát, midön a'
 Székely Húszárok Oberflájd. Gróf *Nemes* keze alatt
 segítségre érkezének; ezek hátulról olly nagy Vi-
 téz-

tézséggel tsapának az ellenségre, hogy a' már el-
fáradott *Erdödi* Húzárok egészlen meg-ujjultak, és
kétszeres erővel előlről és hátulról ugy meg-szori-
tották az ellenségnek előttök való részét, hogy an-
nak rendei meg-bontotván egészlen meg-futamtattak
és Jafsi-felé nagy siettséggel el-szaladtak. Ezen Iza-
ladó Törökök ugy el-töltötték Jafsi Várofsát féle-
lemmel és rémüléssel, hogy az ujj Hospodár *Mano-
le*, a' Tatárok' *Khánja* és még két ott lévő Basák,
a' kezek alatt lévő meg-ijedett Néppel, és a' Város-
nak minden lakósaival edgyütt a' Városból ki-köl-
töztek és azt üresen hagyták, magok pediglen *Mo-
harestibe*, mely 4 órányi járó föld Jafsin alól a'
Prúth vize mellett, szaladtak. Ezen *Beletzestiné*l e-
fett tsatában az ellenség részéről 700-an estenek-el;
28-tzat pedig és 3 Zászlókat a' miéink el-fogtanak:
a' mi részünkről el-esteknek és sebeseeknek számát
még ezen jelentésnek el-inditásakor nem lehetett
meg-határozni, hanem közelebbről lejendő jelentés-
ben fog találtatni. — Ezen tsata után Generál *Splé-
nyi* Sept. 3-dikán *Jafsiba* Sergével edgyütt bé-köl-
tözött; a' *Muszka* Vezér B. *Elpmt*, a' maga Sergé-
vel az alatt *Holboka* felé nyomúlt vala, hogy ha
az ellenségnek valamely része Jafsi körül maradott
vólna, azokra üthessen: itten Generál *Elmpt* az út
félen 20 haldokló és rész-szerént holt Törököket
talált, kiket az ellenség szaladásában itten hagyott
vala. — Az ellenséggel edgyütt Jafsiból az ottan
lakós 'Sidók-is ki-szaladtak vala, de másod napon
mintegy száz familiák ismét visszátértek, és a' Vá-
rosba magok házaikba bé-kéredzettek. (**)

A' Szebeni Levelék-szerént, a' múlt hónapnak 19-dikén 28 Árnótak, ez-előtt egynéhány esztendőkel ezen részekről Oláh-országba szökött némely Oláhoktól a' *Fogarasha* bé-vezéreltetvén, bé-ütének a' közelebb való faluba *Brazsába*: itt egynéhány házat fel-prédáltak, 10-et a' Lakókok között megöltének, 31-et magokkal el-vittének, és a' hegyekről és mezőkről ezeknek barmaikat el-hajtották. Egy Leánykát és egy nevedékeny fiutskát a' foglyók között *Kimpelungában* a' napokban 500 Oroszlányos Talléron adának-el. De már Fő-Ispány *Brukkenthal* Ur itten olly rendeléseket tett (írja a' *Szebeni Ujság-iró*) hogy ennek-utánna minden efféle ellenségeskedések el-távoztathatnak. — Azt írja a' *Szebeni Ujság-iró* Septembernek 5-dikén, hogy ollyan szüz *Méhádia* a' Törököktől, mint Szeben, és hogy Generál Gróf *Vartensleben* máig-is neveti onnan a' Törököket. E' nagyon jó hír, köszönyük a' mi Tiszti társunknak ezen barátságos tudósítását; de reménylyük azonban, hogy meg-enged, ha azt írjuk, mint bizonyost, hogy az ellenség ezen Mező Vároost már a' múlt hónapnak 28-dikán meg-szállotta vala, melyben mind a' Bétsi haditanáts, mind a' Budai és Pesthi Ujság-levelek bizonyóságink; innen Generál Gr. *Vartensleben* Ur el-ment, és az ellenség-is utánna egész *Teregováig*, melly 6 órányi járó föld *Káránsebeshez*; és mind ezeket legbizonyosobban egy a' múlt hónapnak 30-dikán költ *Káránsebesi* tudósításból tsalhatatlanúl tudjuk. Még pedig, midön Generál Gróf *Vartensleben* innen magát visszavonta, és az ellenség utánna nyomúlt

egy olly tsata támodott, (akár ki mit mondjon) hogy az ellenségből 8000, a' miéink közzül pedig tsak egynéhány száz soha a' fegyver sárkányát többé fel-nem húzza. Mikor ez esett, már a' körül fekvő Helységekben mindenek farkal állottanak vala a' magok hajlékjok-felé; azért azokban nem sok kár esett; a' Magazinumok-is már rész-szerént el-költeztettnék vala, rész-szerént pedig, a' mit megsz-e hirtelen nem vihettek, a' vízbe hányták és ha-lzon vehetetlené tették vala, hogy az ellenség' éhes torkán semmit se segíthessenek. — — Azt nem kell gondolni ugyan, hogy a' Törökök a' hadi-dolgok-ban tsupa szamarak vólnának; mert a' ki azt a' hadi-tsalárdságot meg-gondolja; mely-szerént a' Törökök a' Generál *Vartensleben* Spanyol-sorompót meg-vették, és ötet hátrálni kényszerítették, tsudálkozik ezeknek hadi-találmányokan. Ugyan-is (ezen meg-vétel már edgyik Levelünkben meg-volt írva) a' Törökök a' G. *Vartensleben* Spanyol-sorompók között lévő Sergeire ütven, minden 2 Török lovas között egy gyalog Jantsár vala a' 2 lóra fel-tsipez-kedve, kiknél egy egy Vas-horog lévén, midön a' Lovások sebes nyargalvást a' Spa. Sorompókig érte-nek volna, ezek a' Vas-horgot a' S. Sorompókba vetették; a' horognak pedig a' végén hosszúan nyúlt kötél lévén, és azokhoz Bivalyok fogva, a' Sorompót le-rántották. Ekkor ugyan a' Törökség el-szaladott, mihelyt a' Vas-horgokat a' Sorompókba bé lé vethette; de mig ezek tsak ugyan fel-állíthatta-nak volna néki került 6 annyi ellenség, mint a' G. *Vartenslebené* a' miéinknek, és el-vették a' helyet;

a' honnan az említett Vezér jobbnak ítélte hátrálni 31-dik Augufthusban *Szlutináig*. Azt tudjuk, hogy ő Felsege a' Nagy Táborral *Káránsebesnél* fekszik, és a' fő Tábori-szállás Lugosban vagyon, vagy legalább vólt még 5-dik Septemberben, midön ezen tudósítás költ vala. — A' Veterániai Barlang, melyből a' miéinket most közelebb a' Törökök ki-jöni kényszerítettek, egy olyan Duna partyában, rész-szerént a' természetből, rész-szerént a' mesterségtől készült kö-szikla üreg, melyben 2 — 3-ezer Nép mindenkor meg-vonhatta magát azon kívül, hogy azoknak ártalmokra senki sem lehetett; ők pedig a' Dunán járókat, hol a' Duna csak olly keskeny, hogy a' Mangallétából ki-lőtt gollyóbis-is az ott hajókázókat keresztül járhatja, mindenkor meg-akadályozhatták. (a' mint erről hátrább bővebben) — — — Ennek a' Barlangnak mondom elnyerésével meg-nyerték a' Törökök azt, hogy ők Oláh-országból eleséget és Tábori-készületek hozhatnak a' Dunán a' Bánátusban lévén, minden akadály nélkül; más pedig ott, nints mód, hogy keresztül mehessen. Némely különös tudósítáfok olly hirt hoztanak vala, hogy az ezen Barlangból kihajtott Népünk közzül, ki-vévén Kapitány *Mohovátz* Urat és 5 köz-legényeket, mind meg-körmétseltettene'k vólna; de már ezt a' hadi-tanáts tudósítáfaiból, a' közelebb költ Leveleinkben, más-képpen értettük. — Azonban panaszolkadik a' mi Pesti Német Kurir mostoha testvérünk, hogy a' Bánátusi Táborról az egynéhány napok alatt bé-jött egymással ellenkező tudósítáfok közzül nem tudván mit irni, halgatni fog mind addig, mig tökéletesen

végére

végére járhat a' hireknek, mellyek lehetnek igazak? Mi mondhatjuk ezt Bétsben méltán; mert itt edgyik Kávé-házban ma egy pertz alatt mindent elvesztettünk, más pertz alatt a' más Kávéházban mindent kéttzeresleg visszanyertünk — és — de ki tudná elé-beszélleni! — Várjünk a' hirekkek; mert ezek még most ezer fejüek, mint a' Czigány látta farkas; de minden órán bizonyosokat írhatunk. — Hogy egész Septemberben éjjel nappal olyan ágyuzás legyen a' Bánátban, hogy a' körül 10 mért-földnyire fekvök-is irtozva halják, az igaz, és arról tudofittattunk; de bővebb le-irásit-is a' történeteknek minden órán meg-tudjuk. — Már a' *Svéd* nem tartatik tovább ellenségnek — ki hát a' fekete Tengeren (sőt ha zöld, kék, Sárga-tenger vagy on-is, azokon) Konstantinápolyig 's meg-vizsza a' Gazdaszszony és a' Gazda? — az Orosz Tsászárné II-dik *Katharina*. Már Hertzeg *Kóburg* nyomúl Erdély-felé a' maga vállagotott Népből álló Táborával, és *Khotzim* az Orosz Vezér' kezére bizta, hol már a' mi ágyuzó hányásaink olly közzel vagnak a' Várhoz, hogy egy jó karú legény követvethet bé a' Várba, és *Khotzim* nem-is sokáig állhatja már-ki a' tüzet. Mit félünk hát? hiszem 50 ezer Magyar vólt már egyszer *Várnánál* Táborban, még pedig ollykor, mikor a' fegyver sem olly módal sült-el mint most: és egy Barát vólt a' Vezérek. Most van *Laudonunk*, Hertzeg *Kóburgunk*, Generál *Vartenslebenünk*, *Fábrisunk*, *Splényink*, *Alvintzink* és *Fábrink*. Van egynéhány 100-ezer tanult fegyveresünk; semmit nem félhetünk! Ha mi a' Török' kárát

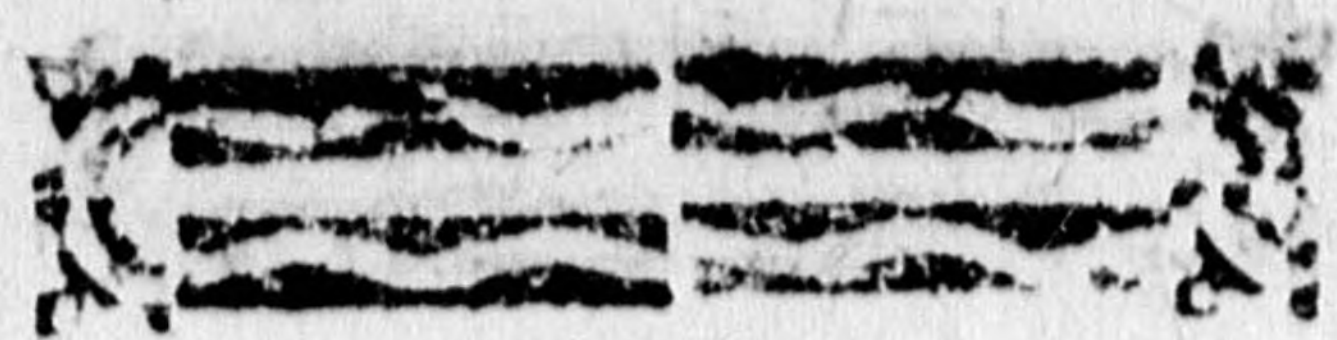
kárát vélszük gondolóra, 10-szerte több az a' miéink, nél — — tsak hogy a' miéink sokkal jobban a' szivünken fekszik, 's azért tetszik olly szörnyünek. — Azt irják a' Horváth-orzági szélekről: „ hogy mióltától fogva a' mi Atyánk *Laudon* ide érkezett, az óltától fogva a' félelem innen által-költözött *Bosznia*ba. *Dubitzát* már meg-vettünk, és most minden romladzott falait építjük, hogy 2 Batalion katonáinknak benne bátorságos helyek lehessen. — — *Novi* a' *Laudon* ostroma alatt vagyon. — Ugyan ezen Táborbéli Obester *Péhárnikh* 3 apró Várotskákot u. m. *Isatsits*, *Sturlits*, *Osztrofsatzat* el-foglalta. A' Törökök *Bosznia*ban mennek haza-felé, és hadják ott a' magok Táboroikat.

Peselnékről Septeembernek 3-dikán költ Levél:
 Kedves Barátom! A' Törtsvári Palsusnál Aug. 26-dikán esett tsatában, a' Törökök el-vitték 3 ágyúinkat, 6 puska poros szekereinket tüzi-töltéssel terhelve. *Damo Székely Húszár* Kapitánynak két lovát a' legénnyivel edgyütt; edgyik Iován vólt 1200 forint Tallér-pénz Regiment pénze, ezt-is el-vitték: *Gróf Gyulai* Kapitánynak két lovát, *Bayer* fő Hadnagynak 2 jó lovait legénnyivel és minden Bagá'siával edgyütt: itt az el-esteknek száma tsak a' Húszárok résziről én ugy tudom 41-re megyen, a' sebeseké pediglen 18-ra *Gróf Gyulaival* edgyütt. Ekkor *Brasóban* a' *Bartzán* és *Háromszéken* olyan remülés vólt, hogy a' Népnek nagyobb része az erdökre szaladó-félben vala. — — A' *Bozzai* kapura Aug. 30-dikán ismét el-jöttek vala a' Törökök, de a' *Gyulai* Regimentjéből két köz-legény el-szökvén,
 midön

midőn már az ellenség az ugy nevezett Király tetőre meg-érkezett volna, ezen két szökött katona megbeszélte nékik, hogy a' mi Népünk nagy erővel vagyon, sok Húszárok és Dragonyosok készzen várják őket; sőt olly szándékkal vagynak, hogy megse várják a' Bozzán, hanem elejekbe jövén megütözzenek; ezt hallván a' Törökség, nem bátorkodott közelebb jöni, hanem onnan a' Király tetőről vissza tért. — — Említésre méltónak tartom azt, hogy a' közelebb múlt Bozzai tsatában, a' többek között el-fogtak vólt a' Törökök egy *Bikfalvi Zoltáni Sigmond* nevü gyalog katonát; ezt ők *Vallinban* addig verték és kinozták, míg Török szolgálót vétettnek véle, sőt Zászló-tartójaknak tették, egész testét meg-beretválván Török köntösbe öltöztették: így vólt közöttök mind addig, míg edgyik éjtszakán azon kötelet, melyel a' mellette aluvó Törökhöz vala kötve, el-vágta és haza szökött; magam-is beszéltem véle Brásóban, és azt mondja hogy *Vallinban* 40-ezer Törökök vagynak. — Bé nem jöhetvén a' Törökök a' Bozzán, más-felől meghallották, hogy az *Ojtozi* kapunál igen gyenge őrizet vagyon; azért tegnap-előtt ugymint Sept. 1-ső napján az *Ojtozra* rá-ütöttek, *Obester Horvátot* a' véle lévő 4 Kompániával ugy vissza-verték, hogy *Kézdi-Vásárhelyig* kellett magát hátra húzni, vagy talám *Osdoláig*, és még ott sem vólt bátorságos meg-maradása: itt még nem tudom részünkről mennyi kár esett, hanem két ágyuinkot a' Török elvette, az *Ojtozi Kontumátz-házakot* el-foglalta és oda meg-telepedett, sőt a' mint bizonyoson beszél-

lik

lik *Beretzket* el-égette, a' körül belől lévő Faluk-is mind üresen maradtak, a' Nép bellőlök az erdökre szaladott: nem külömben *Kézdi-Vásárhelyről*-is, söt Háromszéknek nagy részéből így el-szaladozott a' Nép. Itt nagy rémülés van Kedves Barátom! A' Férjfiak a' Táborba vagynak, a' gyáva Afzszonyok és gyermekek gabonájokat a' mint lehetett betakarították; már most sem ki-nem tsépelhetik sem hasznát nem vehetik, hanem minden reménység nélkül oda hagyták és el-szaladnak. A' Törökök szüntelen szaporodnak, most-is Havas all-földére 1400 Jantsárok érkeztek, nekünk pedig sohonnán semmi segítségünk nem jö, ha-tsak az Isten nem könyörül! Elj sokáig Kedves Barátom, az Ojtozban el-eseteknek számát mihelyt meg-tudom ha élek meg-irom Te-néked.

Edgy Hazánkat illető F. Rendelés.

Ő Felsége, méltoztatott a' külömb-külobmb-féle Hit meg-hólt *Sorfosinak* el-temettetésekre nézve, minden-féle történetekben, a' melyek tsak magát elő-adhattyák, ilyen következédő rendelést tenni. 1-ször: Mindenütt, valahol tsak valamelly Vallásbéli Gyülekezetnek eddig Temető-hellyek vólt: mint ennek-elötte, ezután-is szinte abban az állapotban birhatják. — Ha pedig. 2-ször: Valamely harmadik Hitnek *Sorfosinak* tulajdon *Temető-hellyek* nintsen, tehát szabad lesz nékiek abban a' más Vallásbéli félnek Temetőjébe temetkezni, a' mellyikbe akarnak, a' nélkül, hogy különösön valamellyikhez erőszakoson köteleztethetnének. 3-ször: A' hól valamely Vallásbéli Gyülekezetnek Tagjai meg-haloz-

lálóznak, és részekről semmi *Temető - helyek* nincsen, tehát a' más Vallás-bélieknek ott-lévő Temetőjökben temetkezhetnek, és a' leg-közelebb való Helységben-lévő Vallásokon való Pap tartozik körülöttek a' temetési hivatalt véghez vinni. De ha annak oda vitetése késő vólna, ugy köteleztetik az ott lévő Pap, a' hol ök meg-hóltanak, testeinket a' Temetőre ki-kisérti. — Azonban. 4-edszer: Kinek kinek szabados a' maga Vallásának, mind szokás szerént magát el - temettetni, mind pedig az ahoz tartozó jeleket Sirja-felett ki-tétetni, és annak a' Helységnek, a' hol meg-halnak, harangjait meg-húztatni, de ugy, hogy magoknak, és tulajdon Hiteknek Tárfainak valamely más Vallásnak Sorsoinak botránkozására különös *Just* ne tulajdonittsanak. A más Vallásnak pedig Papja és Gyülekezete, a' melyhez tudni-illik a' Temető és harangok tartoznak, ebben semmi akadályt nem tehetnek, sem pedig azt az a' maga Sirja-felett tétett jelt, mellyet már egyszer az Ország, a' Vallásoknak meg-külömböztetésére szokásban vett, és a' mellyel a' meg-hólt is mint Vallásának jelül élt, nékie le-rontani nem szabad. És ha 5-ször: Vallamely Gyülekezet, mely fok-féle Vallásnak Tagjaiból áll, u. m. *Katholikusból, Réformátusból, Lutheránusból*, és még a nem edgyesített Ó - Vallásuakból - is, ujj Temetőhelynek fel-állitásában gondolkodik, először a' Vármegyéknek Válaszát várja a' felől, hogy egy közönséges Temető-helly fel-állitathassék, ha szintén annak a' Gyülekezetnek nagy száma, és lakozó helyének természeti állapotja azt kíváná-is, hogy egy

nél több Temető-hellyek légyenek. — Ha 6-todszor Két, vagy több Vallásbéli Féleknek egy közönséges Temető-helly rendeltetik, azon Vallásbélieknek szabad akaratjokban áll, el-olfszák e' egy más között, vagy tsak rendben, minden Vallás megkülömböztetése nélkül temetkezzenek. Ha pedig ezen meg-edgyezni nem tudnának, tehát a' Várme-gye által ugy kell a' dolgot el-igazítani, hogy a' minémü rendben meg-halnak, szinte olyan rendben egymás-mellé tétessenek. 7-tedfzer: A' meg-halázott személlynek tulajdon Vallásánál Temetöbéli fogyatozása miatt, mint eddig, ezután-is szabad lész az ő Vallásához leg-közelebb való Temetöbe temetkezni. 8-adfzor: Más Vallásuoknak, mellyek az Országba el-szenvedtetnek-el, mellyekhez tartoznak a' Unitárióufók-is útozó meg-halázott Tagjai, temetkezhetnek azon Helységnek, a' hol meg-hóltanak Temetöjében, ámbár külömbözö Vallás-Félekkel köz, vagy tsak egyhez tulajdon-képpen tartozik, és a' Temetési dolgot annak a' Helységnek jelen-lévö Papjának kell végbe vinni. 9-edfzer: Azt pedig a' Józan-okofság mutattya, hogy a' Temetö-hellyekkel, a' meg-nevezett módon való fel-állitásában, az egélség' fen-tartásának rendét meg-kell tartani. *Költ 12-dik Aug. a' Királyi helytartó Tanáts-tól. Gróf Zichy Károly, és Holtzman Antal.*

A' Veteráni Barlangjának le-irása.

Az ugy nevezett Veteráni barlangja, egy kö-sziklában a' természettöl kézfittetett üresség, mely a' Tömösvári Bánátusban *Plavifovitza* és *Ográdina* nevü faluk között, a' Dunának egynéhány ölnyi

magosságu meredék kőszikla partjában a' Dubovai hegy oldalában vagyon; ezen helyen a' Dunának partja edgy óranyi hosszúságra mind járhatatlan kő-szihlából áll. Ezen barlangnak benn olyan tágassága vagyon, hogy edgy egész Regiment benne el-férne; a' szája vagy ajtója mintegy 2 ölnyi tágasságu, és vagyon mintegy 7 ölnyi magosságra a' Duna vizén fellyül a' meredek kő-szál-oldalában, úgy hogy tsak lajtorján lehet a' hajóból fel-hágni. Ezen barlangot egyébbkor az ottan hajókázók ész-re sem vennék, minthogy a' bokrok bé-szokták a' száját nőni, ha a' jártasabb hajósok ezt mintegy ritkaságot az ujjabb hajókázóknak meg-nem mutatnák. A' Duna vizére ki-néző ajtóján kívül; még egy keskeny meredek lyukon lehet ezen barlangba a' Dubovai hegyről menni, vagynak ugyan a' barlangnak belső rendezetlen bóltján több lyukat-is, a' hegy-tetejére, mellyeken a' barlangban tett tűznek füstje, mint valamely kéményeken ki-szokott menni, de ezek járhatatlanok. Nevezetes az: hogy a' Duna vize itten Plavisovitza falun fellyül, ezer ölnél szélelefebb, a' barlang tályán pediglen a' kő-szi-klák között úgy öszve-szorul, hogy az egész Duna vize tsak 42 ölnyi szélelségü; ellenben a' mélysége a' kilentzven ölet-is fellyül haladja: és így ezen barlangból a' Dunán fel 's alá járó hajókat tsak apró fegyverekkel-is lehet lövöldözni. Ezen barlangnál a' régibb Török háaorukban a' Törökök kettős nagy lántzokkal a' viznek szinét keresztül kötötték vólt, hogy semmi hajó ottan ne járhalson; melly temerdek nagy lántznak edgy darabja a' Bé-

tsi fegyveres házban, más darabja pediglen a' Budai Várban emlékezetnek okáért mái napig-is tartanak. A' Barlangon alól egy fertály órányi járó földel kezdődik az a' nevezetes út, a' melyet a' hajó húzók számára hajdon *Trajanus* építettett vólt, nem pedig arra, hogy a' Trajanus hidjára járhasanak rajta, mert a' hid 8 órányi járó földel vólt a' lóll ezen Trajanus újtán. *Ográdináig* fel-felé békességnek idején mind a' mi hajóink, mind a' Törököké a' Bánátusi parton húzatnak, ottén pediglen a' hajó-húzók által-költöznek a' túlsó partra, egy két ölnyi hosszúságu, és ugyan akkora szélességü kö-sziklának sima tetejére, melyre igen bajosan lehet a' hajóból fel-hágni: ezen sim tetejü kö-szikla mellett emelkedik egy meredek kö-szál, mely *Trajanus* táblájának vagy asztalának neveztetik. Ezen kö-szál-nak-is a' teteje meg-vagyon limitva, az oldalán pediglen a' természeti eleven köre Romai kö-faragással mettzett egy négy szegeletü jeles tzi-fraságokkal körül vétetett tábla, a' melyen a' Romai irásnak egy részét lehet máig-is látni; de mint-hogy alája a' hajók tüzet szoktanak tenni, tehát a' füst által meg-feketedett: a' mennyit ezen irásból fel érhettek a' hajók már azt tsintalanságból ugy meg-sértegették; hogy szintén olvashatatlan; ezen 3 felső rendek még olvashatók. *Augustus Caesar Divi Nervæ Filius Nerva Trajanus &c.* Ezen helyen felyül kelletik a' hajóknak egy órányi járó földig, egy rőfnyi szélességü kö-sziklába vágott ösvényen fel-húzni hajóikat, mely mintegy 8 ölnyi magólsagra emelkedett a' Duna-vizén fellyül: ezen ösvény mindenütt illyen keskeny és a' járásra féltelmes, sőt a' régiség és vízontogságok által sok helyeken szintén járhatatlanná lett.